

Covid zahnal dárce

V Česku výrazně ubylo dárců kostní dřeně. Nemocnice proto spouští nové kampaně.

Kamila Jušková
spolupracovnice
MF DNES

V tuzemských registrech je vedeno několik desítek tisíc potenciálních dárců kostní dřeně. Každoročně jsou z nich přibližně čtyři tisíce vyřazeny kvůli věku či zdraví. Noví však v posledních dvou letech přibývají jen pomalu.

„V loňském a předloňském roce jsme registrovali méně dárců než v letech minulých, což bezpochyby úzce souvisí s pandemií covid-19,“ potvrdila MF DNES primářka Transfuzního a tkáňového oddělení FN Brno Hana Lejdarová.

Její slova dokládají i čísla dvou tuzemských evidencí zájemců o darcovství. Do Českého národního registru dárců dřeně se loni přihlásilo zhruba 5 200 lidí, což je oproti roku 2019 propad o bezmála polovinu. Český registr dárců krvetvorných buněk, který spadá pod pražský IKEM, zaevidoval necelých 1 700 nových dárců, což je ve srovnání s rokem 2019 zhruba o tisícovku méně. Propad je citelný i oproti předchozím letům.

Ačkoli na tom není Česká republika co do absolutního počtu dárců v porovnání s jinými evropskými státy špatně, lékaři zdůrazňují nutnost co nejširší palety evidovaných lidí. „Největší šance najít dárce pro většinu pacientů je v geografické oblasti, odkud pocházejí jejich předkové. Je proto důležité, abychom podporovali vstup mladých zdravých lidí do registru,“ vysvětlil pro MF DNES vedoucí Kliniky dět-

ské hematologie a onkologie FN Motol Petr Sedláček.

Co znamená úbytek nových dárců pro pacienty? Především riziko, že se včas nenajde dřeň s vhodnou kombinací transplantačních znaků. „Pro každého hledáme vhodnou kostní dřeň nejen v našich dvou národních registrech, ale i mezi 40 miliony dárců po celém světě. Je samozřejmě lepší, když máme co nejvíce typů a co největší rozmanitost „po ruce“. Je to rychlejší, efektivnější a méně nákladné,“ říká primář hematologicko-onkologického oddělení FN Plzeň Pavel Jindra.

Transplantaci kostní dřeně potřebují především pacienti s akutní leukémií (zhruba dvě třetiny všech transplantací). Konkrétně ti, kdo neodpovídají na chemoterapii nebo primárně nejsou chemoterapií léčitelní. Jedná se o leukemie, které postihují kmenové buňky krvetvorby. Pokud jsou poškozené, „chrlí“ patologické klony. Jediný způsob, jak pacienta vyléčit, je zničit tyto kmenové buňky. To lze provést při přípravě na transplantaci a poté další část zničí imunitní systém dárce.

Vedle pacientů s akutní leukémií transplantace pomáhají lidem s recidivujícími nebo špatně léčitelnými lymfomy.

Pomoc ze zahraničí

Podle lékařů naštestí velmi dobře funguje spolupráce se zahraničními registry, a to zejména s německými a polskými (po světě je registrů dohromady asi 80). Z tuzemských registrů jsou naopak v případě potřeby zasílány kmenové buňky krvetvorby od českých dárců, pokud se někde hodí.

„Vloni bylo v Česku odebráno 62 štěpů od našich dárců, zhruba polovina zachránila život českým pacientům, polovina pak putovala na pomoc do zahraničí,“ říká primářka Transfuzního oddělení FN u sv. Anny v Brně Jarmila Celerová.

Brněnské transfuzní oddělení se na konci loňského roku přidalo do sítě přibližně 60 registračních míst Českého národního registru dárců dřeně. Lidé tam mohou nově zajít na odběr krve a zároveň vyplnit přihlašovací formulář.

„Ideální je spojit registraci s darováním krve, vzorek můžeme získat i při odběru a nemusíme tak dárce

dělat další vpich,“ popisuje Celerová.

Zájemce o zápis do registru čeká pohovor s pracovníkem transfuzního oddělení. Ten mu pomůže vyplnit registrační formulář a zodpoví případné dotazy. Celý proces nezabere víc než deset minut. Vzorek krve se pak odešle k vyšetření transplantačních znaků do centrální laboratoře Českého národního registru dárců dřeně a zápis je hotový. To ale automaticky neznamená, že dotyčný půjde na odběr dřeně – jen asi jedno procento zapsaných v průběhu života obdrží zprávu, že jsou vhodnými dárce pro konkrétního pacienta.

Jak potom probíhá odběr? Krvetvorné buňky lze darovat buď klasicky v narkóze z pánevní kosti, nebo po napojení na přístroj, který buňky vyfiltruje z krve, a proces tak připomíná spíše darování plazmy.

„Hlásit se mohou zájemci do 35 let, další podmínky jsou podobné jako pro dárce krve, tedy dobrý

Dárců není dost Pomoci získat nové dárce kostní dřeně mají různé kampaně. Některé právě startují. Foto: archiv

zdravotní stav, bez závažných onemocnění v minulosti, váha větší než 50 kilogramů,“ doplňuje Celerová.

Nábory v terénu

Po dlouhém období útlumu teď registry i nemocnice spouštějí kampaně, aby nové zájemce o darování dřeně přilákaly. „Obnovujeme nábor dárců, které byly s nástupem covidové epidemie na čas utlumeny. Právě to, že můžeme opět za lidmi do terénu, pomáhá nejvíc. Letošní rok startujeme s novou vizuální kampaní a chystáme se více zaměřit i na propagaci na sociálních sítích,“ sdělila MF DNES mluvčí Českého registru dárců krve-

tvorných buněk Lenka Matoušková.

Český národní registr dárců dřeně zase ve spolupráci s organizací Šance Olomouc (při Dětské klinice FN Olomouc) tento týden spustily výzvu „Máš šanci zazářit“, kterou brzy rozšíří i na Čechy. Kampaně upozorňuje na to, že až 1 200 lidí v Česku ročně onemocní leukémií.

Tři čtvrtiny lidí, kteří dárce potřebují, nenajdou vhodného mezi příbuznými, ale jsou odkázáni na cizí. Každý čtvrtý nemocný přitom svého dárce nenajde nikdy.

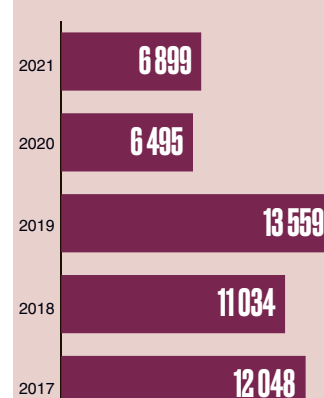
„Organizace oslovila studenty, sportovní kluby a také vedení velkých firem v kraji, aby k zápisu do registru vyzvaly své zaměstnance. Mobilní týmy jsou připraveny za nimi vyjet a vysvětlit důvody, proč se do registru zapsat,“ popsal mluvčí FN Olomouc Adam Fritscher.

„I když máme aktuálně v národním registru přes sto tisíc dárců, na velikost naší republiky bychom jich potřebovali tak dvojnásobek,“ říká Klára Conková z registru. Podle ní je teď velkou nadějí, že registr opět může domlouvat akce v terénu. „Chystáme se na hudební festival Hradecy, Colours of Ostrava, sportovní akce nebo slavnosti měst,“ doplnila.

Foto: Shutterstock

Počet nových dárců kostní dřeně

Zdroj: Český národní registr dárců dřeně a Český registr dárců krvetvorných buněk